

Asia: VN/30511/2023

Työ- ja elinkeinoministeriön lausuntopyyntö vientivetoista työmarkkinamallia ja sovittelujärjestelmän kehittämistä koskevista hallitusohjelmakirjauksista

Lausunnonantajan lausunto

1. Näkemyksenne Suomen työmarkkinamallin kehittämisestä.

Näkemyksemme mukaan Suomeen tulisi vakiinnuttaa samanlainen vientivetoinen työmarkkinamalli kuin Ruotsissa.

2. Näkemyksenne hallitusohjelmakirjauksesta, jonka mukaan: ”Laissa työriitojen sovittelusta säädetään, että palkantarkastusten yleistä linjaa ei voida ylittää valtakunnansovittelijan toimistosta tai sovittelulautakunnan toimesta annettavalla sovintoehdotuksella”.

Valtakunnansovittelijan toimisto on käytännössä tukenut jo pitkään ns. yleistä linjaa. On kuitenkin huomattava, että sovintolautakunnan esityksestä vuonna 2022 hyvinvointialueiden osalta sovittiin palkkojen nousevan viennin avausta enemmän. Kannatamme kirjausta, koska kirjauksen myötä kaikille osapuolille olisi selvää, ettei valtakunnansovittelijan toimistosta tai sovittelulautakunnalta olisi saatavissa yleistä linjaa ylittävää sovintoehdotusta.

On huomattava, että kyseinen hallitusohjelmakirjaus ei rajoita työehtosopimusta neuvottelevien osapuolten välistä sopimusvapautta vaan kyse on nimenomaisesti valtakunnansovittelijan toimiston ja sovittelulautakunnan toimesta annettavista sovintoehdotuksista.

2 a). Millä tavoin vientivetoisessa mallissa voitaisiin kohdentaa palkankorotuksia sellaisille aloille tai sellaisiin tehtäviin, joissa on palkkauksen kehittämistarpeita?

Viennin avauksen kustannusvaikutusraamin puitteissa voidaan palkankorotuksia kohdentaa työehtosopimuksen sisällä sellaisiin tehtäviin, joissa on palkkauksen kehittämistarpeita.

Mallin tulisi myös mahdollistaa poikkeukset erityistilanteissa. Vientimallista poikkeamiseen tulisi olla erittäin poikkeuksellista ja sille tulisi saada laajempi työmarkkinakentän hyväksyntä.

3. Millaisessa menettelyssä työmarkkinaosapuolten yhteistä hyväksyntää nauttiva työmarkkinamalli olisi mahdollista valmistella?

Ensisijaisesti työmarkkinamallista olisi sovittava työmarkkinaosapuolten kesken.

Työmarkkinaosapuolet ovat kuitenkin jo käyneet loppusyksystä 2023 keskustelua mahdollisuudesta rakentaa yhteistä hyväksyntää nauttiva työmarkkinamalli. Keskustelut päättyivät palkansaajapuolen aloitteesta. Edellä mainitun perusteella ei näytä siltä, että työmarkkinaosapuolet pystyvät sopimaan yhteisestä työmarkkinamallista.

4. Onko työriitojen sovittelusta annettuun lakiin perustuvaa vapaaehtoista sovittelua tarpeellista kehittää? Voidaanko lakisääteisen sovittelujärjestelmän rinnalla kehittää liittojen keskinäistä sovittelujärjestelmää esimerkiksi työehtosopimusten rajariitojen ratkaisemiseksi (keskusjärjestöjen välinen/sisäinen konsiliaatio, vrt. vastaava menettely Ruotsissa)?

Työriitojen sovittelusta annettua lakia on uudistettu vuonna 2023, jolloin keinovalikoimaan lisättiin vapaaehtoinen sovittelu. Uudistuksen vaikutuksia (esimerkiksi keinona puuttua työehtosopimusten rajariitoihin) tulee seurata ja tarvittaessa kehittää vapaaehtoista sovittelua saatujen kokemusten perusteella.

5. Näkemyksenne työriitojen sovitteluinstituutioon kuuluvien toimijoiden (valtakunnansovittelija, sivutoimiset sovittelijat, sovittelulautakunta) merkityksestä ja roolista neuvotteluratkaisuun pääsemisessä ja työrauhan ylläpitämisessä. Kuinka lakisääteinen vientimalli vaikuttaisi sovitteluinstituution rooliin työmarkkinoiden toimivuuden edistämisessä ja työriitojen sovittelussa?

Sovitteluinstituution rooli työriitojen sovittelussa ja työrauhan ylläpitämisessä on merkittävä. Lakisääteinen vientimalli tekisi kaikille osapuolille selväksi, että sovitteluinstituution kautta ei pysty saamaan ns. yleistä linjaa korkeampia palkankorotuksia. Tämä helpottaisi myös työriitojen sovittelua. Lakisääteinen vientimalli tukisi myös osapuolten keskinäiseen neuvotteluratkaisuun pääsemistä.

6. Tulisiko sovittelun tueksi ja työmarkkinajärjestöjen yhteisen tilannekuvan muodostamiseksi edistää toimenpiteitä, joilla tuotetaan objektiivista tietoa työmarkkinoista, makrotaloudellisesta kehityksestä ja toimialakohtaisista olosuhteista? Jos kyllä, mitä nämä toimenpiteet voisivat olla?

Suomessa on useita talouden tilannekuvaa tuottavia tahoja, josta syystä emme näe tarvetta uusille tutkimuslaitoksille. Yhteisen tilannekuvan muodostaminen on tärkeää, mutta siihen voidaan käyttää jo olemassa olevien tahojen tuottamaa dataa (esim. Suomen Pankki).

7. Muut mahdolliset kommentit.

-

Tirri Katariina
Kiinteistötyönantajat ry